

Hard facts. Clear stories.

Copenhagen
Economics

NYE LÅNEBEGRÆNSNINGER

Notat om udkast til ny vejledning om
kreditværdighedsvurdering

FINANS OG LEASING
3. FEBRUAR 2021

FORFATTERE

Sigurd Næss-Schmidt
Jonas Bjarke Jensen
Katrine Poulsgaard
Astrid Leth Nielsen

1 BAGGRUND OG SAMMENFATNING

Der er kommet et udkast til ny vejledning om kreditværdighedsvurdering, hvori det fremgår at kravet til personers rådighedsbeløb, ifm. udstedelse af forbrugerkredit, skal leve op til gældssaneringsbekendtgørelsen (i 2021 6.720 kr. per måned for enlige).¹ Det betyder som udgangspunkt, at udlånsvirksomheder ikke må yde forbrugerkredit til personer med et månedligt rådighedsbeløb herunder.² De omfattede lån er, som udgangspunkt, alle lån til private husholdninger uden sikkerhedsstillelse i fast ejendom, herunder billån, genstandsbestemte lån til eks. cykler eller computere samt lån til finansiering af sundhedsudgifter.

I indeværende notat vil vi, primært med udgangspunkt i offentligt tilgængeligt data, forsøge at sandsynliggøre, hvilke personer, der vil blive udelukket fra muligheden for at optage lån (sektion 2), samt hvilke typer af lån der vil blive udelukket som resultat af de nye begrænsninger (sektion 3). Bemærk, at offentlige tilgængelige data ikke indeholder fyldestgørende fordelinger af indkomst og forbrug blandt befolkningen og derfor vil resultaterne være estimer, der er behæftet med usikkerhed.

1.1 Hovedresultater fra analysen

Overordnet peger vores resultater på, at omkring 1/3 af den danske befolkning vil blive udelukket som følge af de nye regler, dvs. automatisk blive afskåret muligheden for at optage forbrugs- og billån uden hensyntagen til individuelle forhold. Det vil i sagens natur særligt være blandt lavindkomstgrupper, at de nye regler vil være mest begrænsende:

- Blandt studerende, pensionister og arbejdsløse kan omkring 70%-90% blive udelukket som følge af de nye regler, jf. Figur 1.
- Også en væsentlig andel af lønmodtagere på grundniveau, samt selvstændige, kan blive udelukket, omkring 10%-30%, jf. Figur 1.

Ovenstående estimer tager udgangspunkt i individuel lånoptagning. Hvis et par stifter et lån sammen, vil en person, der er udelukket af de nye regler, stadig kunne gå fri, hvis parrets samlede indkomst er tilstrækkelig. Således vil enlige og særligt enlige med børn (hvor der er krav til et større rådighedsbeløbskrav) blive hårdere ramt af de nye regler.

Dog peger vores analyse på, at en væsentlig andel af par med børn også kan blive begrænsede i deres muligheder for at optage større lån, fx til biler. For eksempel, viser vores analyse, at en familie med to børn i lav- mellemindkomstgruppen vil have svært ved at optage lån til en ny bil - det kunne for eksempel være en sygeplejerske og en politibetjent, der lige er trådt ud på arbejdsmarkedet (se eksempel 1 i sektion 2).

¹ Gældssaneringsbekendtgørelsen er den gældende Bekendtgørelse 2008-12-19 nr. 1363 om gældssanering, sådan som den fremgår af Karnov d.d. I indeværende note antages faste udgifter at følge Finanstilsynets vejledning nr. 9677 af 19/1/2018, som opdateret 11/3/2019.

² Af udkastet til vejledning om kreditvurdering fremgår det at 'såfremt rådighedsbeløbet er mindre end det rådighedsbeløb, der fremgår af den til enhver tid gældende version af gældssaneringsbekendtgørelsen, bør kreditgiver afvise at yde lånet, medmindre kreditgiver indhenter oplysninger om og dokumentation for låneansøgerens faktiske variable udgifter og vurderer, at låneansøgerens lavere rådighedsbeløb er tilstrækkeligt'.

Figur 1
Udelukkede per socioøkonomiske gruppe
Individuelt lånoptag³

Gruppe	Andel udelukkede	Særligt i risiko for at blive udelukket
Studerende, udeboende	70 – 90 %	<ul style="list-style-type: none"> • Studerende uden fritidsarbejde • Studerende med lav indkomst (som udgangspunkt under 10.000 kr.) fra fritidsarbejde • Studerede med høj husleje bosat eks. i storbyerne
Selvstændige	0 – 30 %	<ul style="list-style-type: none"> • Enlige med en eller flere børn • Enlige med ældre børn • Selvstændige med store udsving i deres indkomst
Lønmodtagere, højt niveau	0 – 10 %	-
Lønmodtagere, mellem niveau	0 – 20 %	<ul style="list-style-type: none"> • Enlige med en eller flere børn • Enlige med ældre børn • Par med ældre og flere børn
Lønmodtagere, grund niveau	10 – 30 %	<ul style="list-style-type: none"> • Enlige med en eller flere børn • Enlige med ældre børn • Lønmodtagere med lav indkomst • Par med ældre og flere børn
Dagpengemodtagere	70 – 80 %	<ul style="list-style-type: none"> • Enlige med og uden børn • Par med og uden børn, hvor begge forældre er arbejdsløse
Pensionister	70 – 80%	<ul style="list-style-type: none"> • Enlige uden eller med lav privat pensionsopsparing (eks. kun ATP) • Par, der begge er pensionister, uden eller med en lav samlet privat pensionsopsparing (eks. kun ATP)

Note: Se Bilag C for metodevalg og antagelser, samt beskrivelse af de forskellige grupper

Kilde: Danmarks statistik (2021b-e); Studiestöd i Norden (2019); Finans Danmark (2020)

I dag baseres kreditværdighed på en individuel vurdering, hvor der tages højde for flere faktorer – herunder rådighedsbeløb. Således er rådighedsbeløb allerede en parameter, som lånsøger bliver vurderet på. Det vil derfor heller ikke være alle, der bliver ramt af de nye regler, som kunne få et lån med de eksisterende regler.

Dog er kravet til rådighedsbeløbet sat så højt, at også mange låntagere, der vil blive vurderet kreditværdige med den almindelige kreditvurdering, fremover vil blive udelukket. Samtidig, kan udlånsvirksomheder med de eksisterende regler lade andre forhold indgå i kreditvurderingen – for eksempel en studerende der har udsigt til en kommende høj indkomst. Endelig, kan man med de eksisterende regler skalere lånets størrelse ift. til kreditværdigheden af lånsøgeren. Forsimplet sagt er det muligt at en studerende, der ikke kan låne til en ny bil, godt kan godt låne til en ny cykel.

Således vurderer vi, at en betydelig andel af de forbrugs- og billån, der optages i Danmark, vil blive udelukket. Det gælder blandt andet:

- Lån til personer i arbejde, der går til større brugsgenstande såsom biler, hvoraf en betydelig andel vil blive udelukket
- Lån til studerende går til mindre brugsgenstande såsom cykler, computere og briller, hvoraf størstedelen vil blive udelukket

³ Andel af udsatte er målt på individuel indkomst. Forsøges lån optaget baseret på husstandsindkomst (eks. til fælles bil), vil andelen være lavere pga. diversificeringseffekten indenfor hvert par.

1.2 Konklusion

Ovenstående resultater er estimater baseret på offentlig tilgængeligt data og kan således ikke præcist udpege hvilke personer, der vil blive ramt af de nye regler. Ikke desto mindre peger vores resultater på, at de nye regler markant kommer til at ændre forskellige gruppers muligheder for at optage forbrugs- og billån. Således at en betydelig andel af de lån, der gives hvert år, risikerer at bortfalde.

Med så markante ændringer, vil vi anbefale, at der foretages en egentlig konsekvensanalyse baseret på data på individ-niveau, så de faktiske konsekvenser af reglerne kan kortlægges fyldestgørende. Det vil muliggøre, at der politisk kan tages stilling til, hvorvidt forslaget har de ønskede konsekvenser for de forskellige socioøkonomiske grupper.

2 HVEM BLIVER UDELUKKET FRA LÅNOPTAG?

På tværs af socioøkonomiske grupper vurderes det, at omkring 1/3 af Danmarks voksne befolkning automatisk vil blive udelukket fra at optage individuelle lån. Nogle grupper er dog væsentligt mere eksponerede end andre – både på tværs af socioøkonomiske grupper og på tværs af forskellige familietyper inden for hver socioøkonomiske gruppe.

På tværs af socioøkonomiske grupper vil en særligt stor andel af studerende, arbejdsløse og pensionister blive udelukket fra at optage forbrugs- og billån. I disse grupper har en stor andel en relativ lav disponibel indkomst i forhold til deres faste udgifter. Det resulterer i et lavt månedligt rådighedsbeløb.⁴ Studerende og dagpengemodtagere regnes dog ikke traditionelt for svage grupper - sandsynligvis vil deres disponible indkomst kun på kort sigt forblive lav, på længere sigt vil for eksempel studerende, efter endt uddannelse, ofte blive ansat i et job med en løn over gennemsnittet. Det kan derfor give mening at forbrugsudjævne via optagelse af forbrugs- og billån. For pensionister kan forbrugs- og billån omvendt bruges til at nedspare, hvis de eksempelvis har formue bundet andre steder.

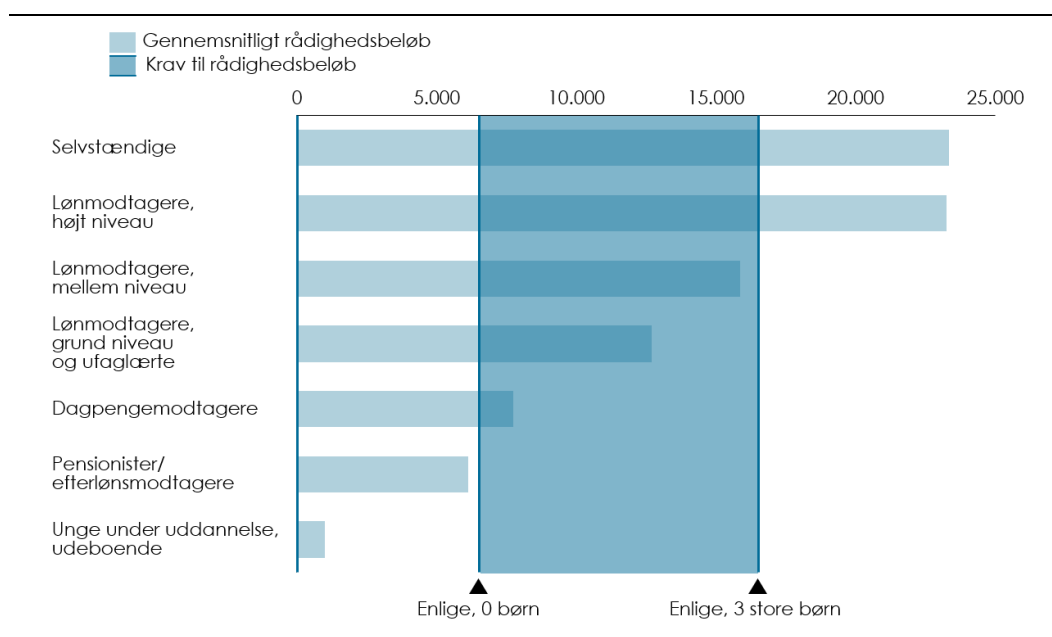
Vi vurderer, at 70-90% af alle studerende vil blive udelukket fra at kunne optage forbrugs- og billån, jf. figur 1. For dagpengemodtagere og pensionister gælder det, at i omegnen af 70-80% vil blive udelukket. Andre arbejdsløse, der eksempelvis modtager kontanthjælp, vil sandsynligvis være endnu mere eksponerede end dagpengemodtagere. Ligeledes kan en væsentlig andel af lønmodtagere blive ramt; op til 30% af lønmodtagere på grundniveau, og op til 20% af lønmodtagere på mellem niveau (der eksempelvis inkluderer sygeplejersker og laboranter), vil ikke have mulighed for at optage forbrugs- og billån. Det er især enlige, og enlige med børn, der er eksponerede for udelukkelse, men også par med ældre, og flere, børn kan blive ekskluderet, som illustreret i eksempel 3. Op til 30% af selvstændige, for eksempel selvstændige med store udsving i indkomst, kan også blive ramt.⁵ Bemærk at vurderingen er foretaget ud fra individuelt låneoptag.

⁴ Se definition af indkomst begreber og udregning af rådighedsbeløb i Bilag A

⁵ Bemærk at intervallerne er beregnet konservativt idet de angiver hvor stor en andel, der ikke vil have 6.720 kr. til rådighed om måneden efter faste udgifter, og dermed ikke har mulighed for at optage et lån uanset størrelsesorden på et sådant lån. De månedlige udgifter til et evt. lån vil øge kravet til rådighedsbeløbet en til en, og personer skal således reelt have et rådighedsbeløb, der er større de 6.720 kr. før lånet optages. Kravet til rådighedsbeløbet afhænger således af størrelsen på de månedlige udgifter til lånet, hvor ovenstående reflekterer en minimumsbetragtning.

Hvis man betragter gennemsnittet for de forskellige socioøkonomiske grupper, kan man se, at den gennemsnitlige udeboende studerende og pensionist vil ligge under det nye krav til rådighedsbeløb, jf. Figur 2. Samtidigt kan også den gennemsnitlige dagpengemodtager og lønmodtager på grundniveau, og ufaglærte med børn, rammes, hvis de har børn.

Figur 2
Rådighedsbeløb og krav til rådighedsbeløb per socioøkonomiske gruppe⁶
Gns. Kr. per måned, individuelt lånoptag

Note: Se Bilag C for metodevalg og antagelser, samt beskrivelse af de forskellige grupper. Krav til rådighedsbeløb er et interval mellem det laveste krav til enlige uden børn på 6.720 kr. og det højeste krav til enlige med 3 store børn på 16.830 kr. om måneden.

Kilde: Danmarks statistik (2021b), Danmarks statistik (2021c), Danmarks statistik (2021e), Finans Danmark (2020)

3 EKSEMPLER PÅ HUSHOLDNINGER DER KAN BLIVE BEGRÆNSET

I det følgende giver vi tre eksempler på husholdninger, der kunne tænkes at blive begrænset. Eksemplerne er grove estimater, baseret på offentlig tilgængelig data – og ikke eksakte lovmodelberegninger, hvor der tages højde for mulige sammenspilseffekter, mellem indkomst, skat og offentlige ydelser. Derudover er der en lang række forhold, der kan påvirke husholdningers økonomi, som vi ikke har inkluderet såsom løntillæg, pasningsudgifter, etc.⁷

⁶ Andel af udsatte er målt på individuel indkomst. Forsøges lån optaget baseret på husstandsindkomst (eks. til fælles bil), vil andelen sandsynligvis være lavere pga. indkomstdiversificeringseffekten indenfor hvert par.

⁷ Effekten af dette kan gå begge veje: Boligomkostninger er langt højere i storbyen, og jf. eksempel 1 kan en sygeplejerske og politibetjent bosat i Storkøbenhavn dermed tænkes at blive hårdere ramt af de nye krav til rådighedsbeløb. Omvendt vil nogle kunne tjene mere ved eksempelvis at have meget nat- og weekendarbejde, der giver tillæg, og det vil derfor mindske risikoen for at blive ramt.

3.1 Eksempel 1: Et billån til politibetjenten og sygeplejersken med to børn

Første eksempel er en familie med to børn i lav- til mellemindkomstgruppen med en disponibel indkomst på 35.000-40.000 kr.⁸ De kunne eksempelvis være en politibetjent og en sygeplejerske, der for nylig er trådt ud på arbejdsmarkedet, som har to børn i alderen 7-14 år.

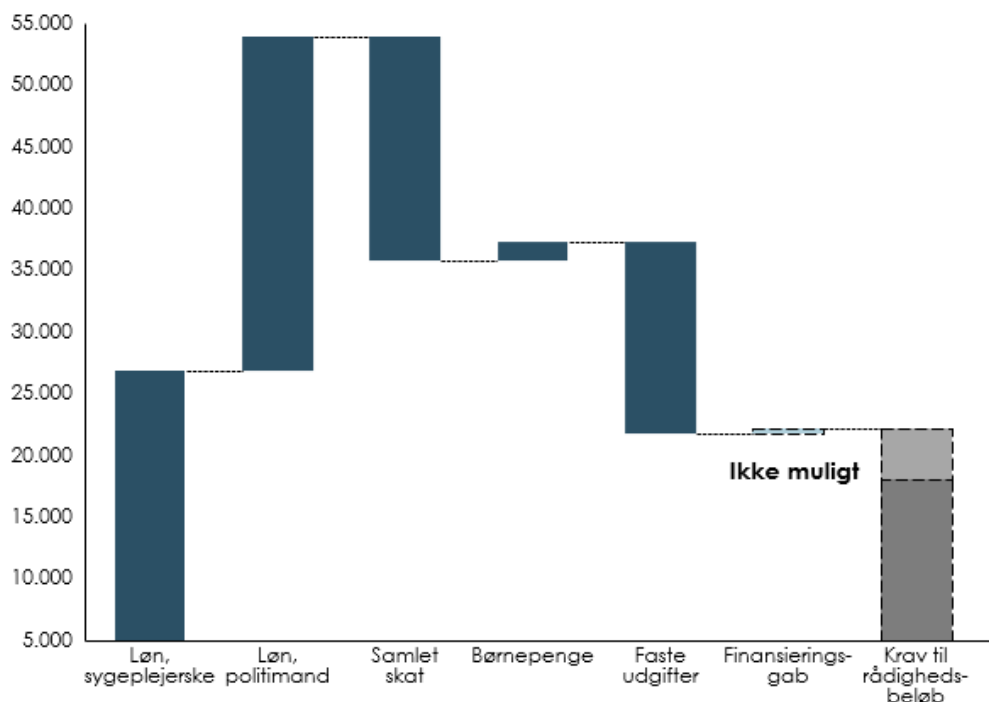
Vores eksempel viser, at de kan få svært ved at optage et lån til finansiering af en standard familiebil, som eksempelvis en Hyundai i30 5-dørs, til omkring 200.000 kr.:

- Det nye krav til rådighedsbeløb for et par med to børn i alderen 7-14 år vil være på 18.140 kr.
- I vores konkrete regneeksempel (se appendiks D) har familien et månedligt rådighedsbeløb på omkring 21.800 kr., når faste udgifter er trukket fra.
- Husholdninger i denne indkomstklasse vil typisk købe en bil til omkring 200.000 kr.⁹ Det vil koste omkring 4.000 kr. om måneden at finansiere (indeholder billån, forsikring, grøn afgift og benzin).
- Det betyder, at parret skal have et rådighedsbeløb på 22.140 kr. om måneden *før* evt. optagelse af billån. Således vil familien lige akkurat komme under kravet til rådighedsbeløbet.

⁸ En sygeplejerske og en politibetjent, begge med et par års anciennitet vil tilsammen typisk have en grundløn på 50-55.000 per måned. Efter skat og børnepenge vil deres disponible indkomst være omkring 35-40.000 kr.

⁹ Baseret på kundehistorik blandt Leasing og Finans' medlemmer.

Figur 3
Nedbrud af et pars (sygeplejerske og politibetjent) økonomi
Kr. per måned

Note: Sygeplejersken i vores eksempel har 2 års anciennitet, politibetjenten er fastansat efter 2 år og 4 måneder
 Kilde: Dansk sygeplejeråd (2021), Politiforbundet (2021), Danmarks statistik (2021b), Skat.dk

3.2 Eksempel 2: Et mindre forbrugslån til en enlig udeboende studerende

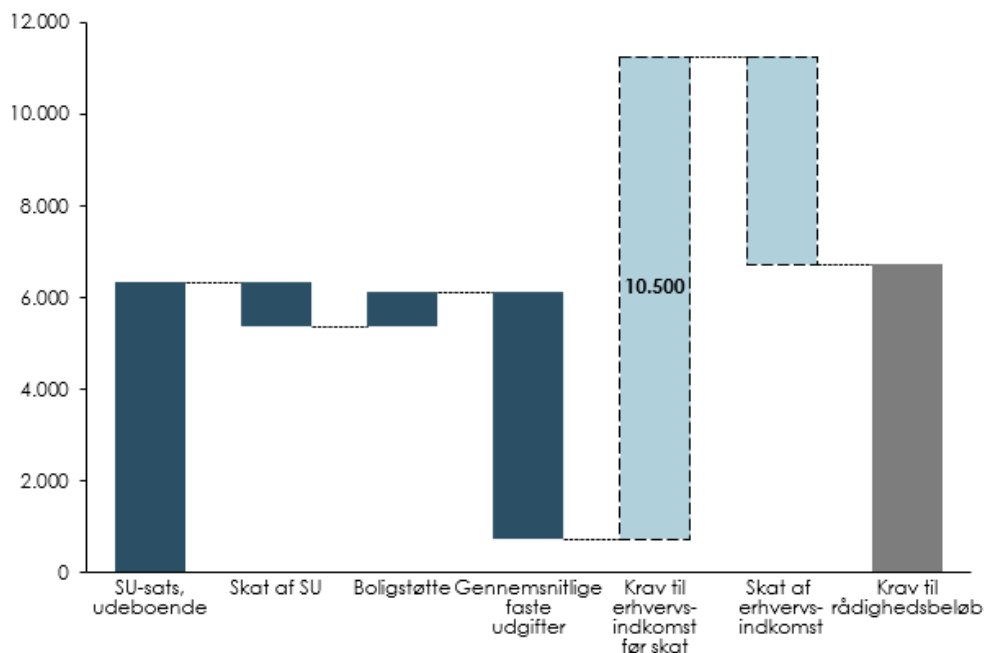
Den gennemsnitlige studerende vil have en indkomst langt under det krævede rådighedsbeløb, jf. Figur 2. Størstedelen af gruppen vil derudover blive udelukket fra at optage forbrugs- og billån, jf. Figur 1. Her viser vi et konkret eksempel på studerende, der vil blive ramt af de nye krav til rådighedsbeløb ved optagelse af et lån uanset størrelsen på dette; en enlig udeboende studerende, der bor til leje og får boligstøtte.

Beregningen er baseret på en studerende, som får SU-satsen for udeboende plus boligstøtte. Fra trukket gennemsnitlige faste udgifter vil rådighedsbeløbet udgøre omkring 700 kr. månedligt. Det er 6.000 kr. lavere end kravet til rådighedsbeløb. Andre mulige indtægtskilder udgøres primært af lønindkomst. En studerende skal dermed have en månedsløn på omkring 10.500 kr. før skat for at leve op til kravet om rådighedsbeløb for enlige på 6.720 kr. per måned. En lønindkomst på omkring 10.500 kr. om måneden vil fortsat diskvalificere den studerende fra lånoptag, da månedlige udgifter til lånet vil lægges oveni kravet på 6.720 kr. per måned. En studerende skal altså tjene *mere* end 10.500 kr. månedligt, ved siden af sin SU og boligstøtte, for at kunne optage et endda meget lille forbrugslån.¹⁰

¹⁰ Se Bilag B for uddybende gennemgang af beregninger

Figur 4
Rådighedsbeløb og krav til rådighedsbeløb per socioøkonomisk gruppe¹¹

Gns. kr. per måned per person, individuel lånoptagning

Kilde: Uddannelses- og forskningsministeriet (2021), Danmarks statistik (2021b), Danmarks statistik (2021e), Skatteministeriet (2021)

3.3 Eksempel 3: Et mindre forbrugs lån til en enlig pensionist

Mange pensionister vil blive udelukket fra at optage forbrugs- og billån, jf. Figur 2, der viser, at den gennemsnitlige pensionist vil have et rådighedsbeløb under kravet. I dette eksempel tager vi udgangspunkt i en enlig pensionist, med de højest mulige offentlige ydelser, og estimerer hvilke krav det sætter til den månedlige udbetaling af privat pensionsopsparing, for at leve op til de nye krav til rådighedsbeløb.

Beregningen er baseret på en enlig pensionist, der får det højest mulige grundbeløb, pensionstillæg og ældrecheck. Fratrukket gennemsnitlige faste udgifter for en pensionist fås et månedligt rådighedsbeløb på omkring 3.000 kr. efter skat. Det er omkring 3.700 kr. lavere end kravet til rådighedsbeløb, der lyder på 6.720 kr. for enlige. Andre mulige indtægtskilder udgøres primært af private pensionsudbetalinger.¹² En enlig pensionist skal dermed have en månedlig udbetaling fra sin private pensionsopsparing på mere end 5.800 kr. før skat, jf. Figur 5.¹³

¹¹ Andel af udsatte er målt på individuel indkomst. Forsøges lån optaget baseret på husstandsindkomst (eks. til fælles bil), vil andelen være lavere pga. diversificeringseffekten indenfor hvert par.

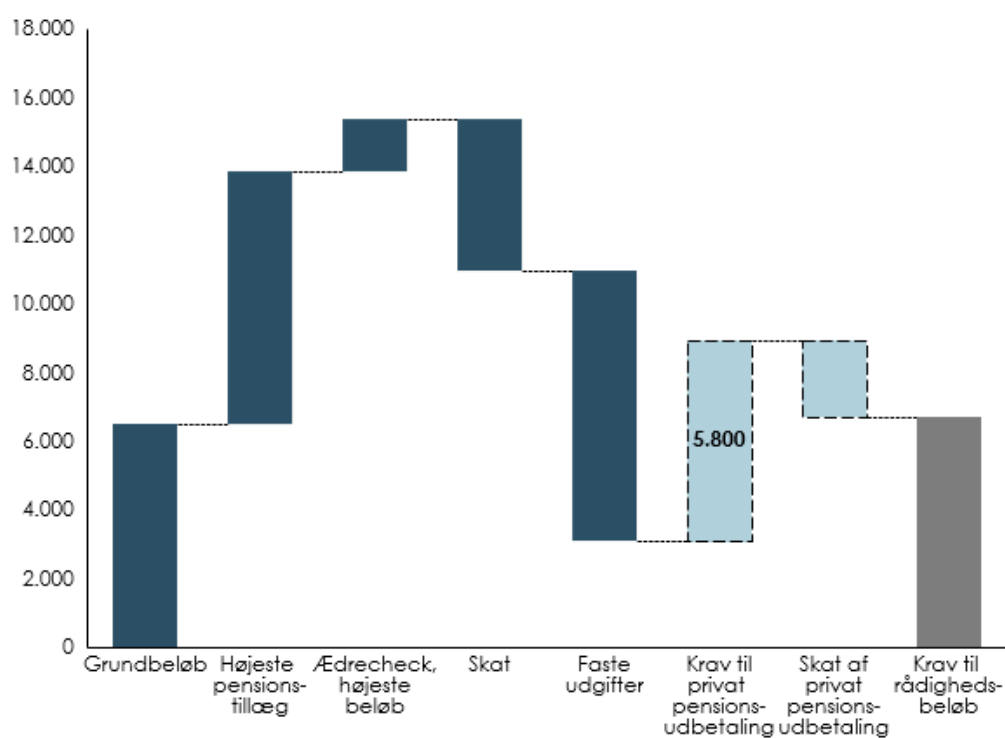
¹² Formueindkomst mv. er teknisk set også en mulighed, men pensionister der får de højeste satser af folkepensionen har en meget lille/ikke eksisterende formue, da de ellers ville blive modregnet i deres ydelser.

¹³ Fradrag for modregning sker på pensionstillæg er ca. 90.000 kr. årligt, se Ældre sagen (2021)

Den gennemsnitlige private pensionsudbetaling lå i 2019 på 89.000 kr., og ville dermed være nok til at dække kravet. Det dækker dog over store forskelle, hvor få personer har en meget høj pensionsudbetaling.¹⁴

Næsten 3 ud af 4 pensionister har ikke en privat pensionsudbetaling af denne størrelsesorden.¹⁵

Figur 5
Nedbrud af en gennemsnitlig pensionists økonomi
Kr. per måned

Kilde: Ældre sagen, Forsikring & Pension (2020), Danmarks statistik (2021b)

¹⁴ Forsikring & Pension (2020)

¹⁵ I Danmark findes lidt over 1 mio. folkepensionister. Over 300.000 har ingen private eller kun ATP pensionsudbetalinger (Danmarks statistik (2021e)). Omkring 400.000 personer eller 60% af alle pensionister med udbetaling fra en privat pensionsopsparring, havde i 2019 en udbetaling der var mindre end 5.800 kr. om måneden (Forsikring & Pension (2020)).

4 HVILKE LÅN BLIVER UDELUKKET?

I Danmark udlåner finansieringsselskaber i alt for omkring 50 mia. kr. årligt til forbrugslån og lignende¹⁶. Minimum en fjerdedel af alle danskere over 18 år har et forbrugslån gennem et forbrugerkreditselskab.¹⁷ Forbrugslån er en fællesbetegnelse, der typisk anvendes til at finansiere større og mindre genstande, såsom bil, ting til boligen (herunder også energiinstallation og visse renoveringer), og personlige genstande. I tillæg låner mange danskere til forbrug gennem deres bank. En væsentlig andel af disse lån vurderes automatisk at blive ekskluderet på baggrund af de nye krav til rådighedsbeløb.¹⁸

Lån til forbrug og biler fordeler sig på tværs af alle socioøkonomiske grupper og aldersgrupper. I gruppen der er aktive på arbejdsmarkedet, vurderes en væsentlig andel af de lån, der bliver udelukket, at gå til større brugsgenstande såsom biler, mens lånene givet til studerende i høj grad vil bestå af lån til mindre brugsgenstande, såsom cykler eller briller.

4.1 Hvem optager forbrugslån

Lån til forbrug og biler fordeler sig på tværs af alle socioøkonomiske grupper og aldersgrupper.¹⁹ Betragtes som eksempel forbrugslånskunder hos Finans og Leasings medlemmer, der forestår lån på 35 mia. kr. årligt, ses en overvægt af låntagere blandt befolkningsgrupper mellem 30 og 65 år med en årsindtægt, der ligger over gennemsnittet.²⁰ Det betyder også, at grupper som studerende og pensionister generelt er underrepræsenterede blandt optagere af forbrugslån, når der ses bort fra SU-lån.²¹

Blandt studerende optager relativt få forbrugslån i banker og forbrugerkreditselskaber, da det er mest almindeligt og finansielt attraktivt at optage SU-lån. I alt optager 25% af studerende SU-lån, mens 17% optager banklån (inkl. kassekredit) og 4% optager forbrugslån.²²

4.2 Hvad anvendes lånene til?

Kun en lille andel (ca. 7%) af den samlede pulje af forbrugerkredit ydes af forbrugerkreditselskaber uden at være dedikeret til en på forhånd bestemt genstand (såkaldte blankolån).²³ Størstedelen af lånene er således genstandsbestemte, hvilket vil sige, at lånet er bundet op på en genstand såsom en bil, et par briller eller en cykel.

Det anslås, at en væsentlig del af lånene benyttes til at finansiere bilkøb. Betragtes som eksempel forbrugslån blandt Finans og Leasings medlemmer ses det, at ca. 70% af lånene benyttes til finansiering af bilkøb (ca. 55%) eller leasing af biler (ca. 15%). I en undersøgelse af forbrugslån foretaget af Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen i 2015 fremgår det desuden at en væsentlig andel af lånene benyttes til finansiering af andre brugsgenstande såsom fjernsyn, mobil-, Hi-Fi-, eller computerudstyr (ca. 30%) og møbler eller hvidevarer (ca. 20%).²⁴

¹⁶ Danmarks Statistik (2021a)

¹⁷ Finans & Leasing (2016)

¹⁸ Med udgangspunkt i den fremlagte analyse

¹⁹ Konkurrence- og forbrugerstyrelsen (2015)

²⁰ Finans & Leasing (2016)

²¹ Se Konkurrence- og forbrugerstyrelsen (2015), krydstabeller s. 1 og DJØF (2013)

²² DJØF (2013)

²³ Danmarks Statistik (2021a)

²⁴ Konkurrence- og forbrugerstyrelsen (2015), antaget gennemsnitligt overlap med øvrige svarkategorier.

Blandt studerende, er nogle af de primære årsager til at optage lån at få råd til faste udgifter (53%) og at købe materiale til uddannelsen (32%) samt at få råd til sociale aktiviteter (23%). Denne type af løbende udgifter forventes primært dækket gennem SU-lån. Blandt studerende tyder forbrugslån på at gå til ekstraordinære udgifter såsom at udskifte større forbrugsvarer, såsom en cykel (24%) eller at dække ekstraordinære udgifter til sundhed, såsom briller eller større tandlægeregninger (21%).²⁵

4.3 Hvem låner hvad?

Lån ydet af udlånsselskaber som usikrede forbrugslån (dvs. dækker ikke billån) vurderes at have en gennemsnitlig størrelse på mellem 15.000 og 25.000 kr.²⁶ Dette gennemsnit dækker imidlertid over en bred fordeling. I en undersøgelse af forbrugslån foretaget af Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen i 2015 fremgår det, at ca. en tredjedel af de optagede lån har en værdi på mindre end 5.000 kr., mens ca. en tiendedel har en værdi på mere end 50.000 kr.²⁷

Ligesom anvendelsen af lånet, varierer lånstørrelser markant på tværs af socioøkonomiske grupper. Betragter man gruppen af studerende, ses det, at der gennemsnitligt optages mindre lån end på tværs af den brede befolkning. Forbrugslån har for denne gruppe en gennemsnitlig størrelse på ca. 10.000 kr.²⁸, og omkring halvdelen af alle lån der optages i denne gruppe, ligger under 5.000 kr.²⁹

²⁵ DJØF (2013)

²⁶ Se eks. Finans og Leasing (2016)

²⁷ SMS-låns- og kviklånsudbydere, som ved vedtagelsen af L149 i 2020 blev begrænsede i deres muligheder for at udlåne, udbød en del af disse lån.

²⁸ DJØF (2013)

²⁹ Konkurrence- og forbrugerstyrelsen (2015), ser bort fra billån

REFERENCES

Danmarks Statistik (2021 a), tabel MPK57

Danmarks Statistik (2021 b), tabel FU04

Danmarks Statistik (2021 c), tabel FU01

Danmarks Statistik (2021 d), tabel IFOR31

Danmarks Statistik (2021 e), tabel INDKP104

Dansk sygeplejeråd (2021), Løn og arbejdsvilkår

DJØF (2013), De studerende må låne til faste udgifter

Forsikring og Pension (2020), Pensionsudbetalinger

Experian (2019), Experians RKI-statistik januar 2019

Finans Danmark (2020), Finans Danmarks familietyper
– en præsentation af Finans Danmarks familietyper

Finans og Leasing (2016), Kundeundersøgelse for forbrugslånesektoren

Konkurrence og forbrugerstyrelsen (2015), Megafonundersøgelse af forbrugslån

Politiforbundet (2021), Løn

Studiestöd i Norden (2019), Studerende i Norden – studiestödte og økonomi

Skatteministeriet (2021), Kommuneskatter

Uddannelses- og forskningsministeriet (2021), SU

Ældre sagen (2021), Folkepension

Bilag A

DEFINITION PÅ INDKOMSTBEGREBER

DEFINITION PÅ DISPONIBEL INDKOMST

Disponibel indkomst er defineret som det beløb en person eller familie har til boligudgifter, forbrug eller opsparing, når skatter og renter er betalt. For at beregne den disponible indkomst findes først summen af den personlige indkomst, dvs. bruttoindkomsten. Dernæst trækkes skatter mv. fra.

Indkomstbegrebet i vores beregninger ekskluderer som udgangspunkt:

- Pengegaver
- Lån (inkl. SU lån etc.)
- Lejeværdi af egen bolig, da det er en teoretisk beregnet værdi uden likviditetseffekt

Bruttoindkomst omfatter:

- Erhvervsindkomst
- Offentlige overførsler (inkl. boligstøtte, SU, folkepension etc.)
- Udbetaling fra privat pensionsopsparing (inklusive ATP)
- Formue indkomst
- Anden personlig indkomst

Skatter omfatter:

- Skat (arbejdsmarkedsbidrag, A-skat, mv.)
- Renteudgifter
- Betalt underholdsbidrag

DEFINITION PÅ RÅDIGHEDSBELØB

For at finde rådighedsbeløbet trækkes faste udgifter fra den disponible indkomst. Det skal bemærkes at hvad der tælles med som faste udgifter varierer fra gældssaneringsbekendtgørelsen til hvordan Finanstilsynet og Forbrugerombudsmanden definerer det i deres udkast til vejledning om kreditværdighedsvurdering. I gældssaneringsbekendtgørelsens høje rådighedsbeløb ligger f.eks. også flere faste udgifter der skal dækkes, f.eks. telefonregning. Finanstilsynet og Forbrugerombudsmanden vil benytte det høje krav til rådighedsbeløb fra gældssaneringsbekendtgørelsen, men kræver at alle faste udgifter skal afholdes inden man udregner det månedlige rådighedsbeløb. De to metoder er dermed inkonsistente. Vi benytter definition fra Finanstilsynet og Forbrugerombudsmanden.

Faste udgifter inkluderer:

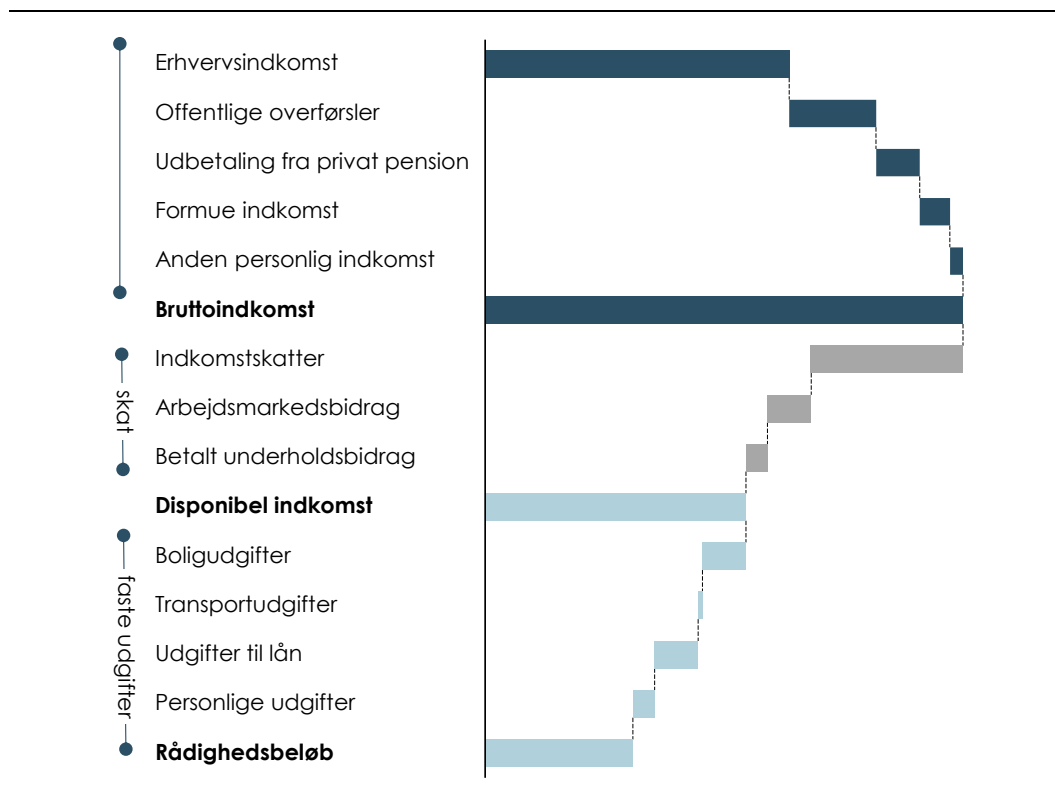
- Udgifter til helårsbolig og fritidsbolig som boliglån, ejendomsskat, grundejerforening, fællesudgifter, varme, vand, el, husleje/boligafgift og ejendomsforsikringer. Herudover skal der være afsat et beløb til vedligeholdelse af boligen, medmindre dette ikke er relevant.
- Udgifter til transport som billån, vægtafgift, forsikringer, benzin, service på bil, FDM/Falck og bus-/togkort.
- Udgifter til lån (herunder til det nye lån) og til anden gæld
- Personlige udgifter som privattegnat pension, gruppelevsforikringer og andre forsikringer, licens, antenneforening/bredbånd, telefon, fagligt kontingent, arbejdsløshedskasse, underholds- og børnebidrag, børneinstitutioner og andre faste udgifter.

Figur A.6 illustrerer hvordan rådighedsbeløbet udregnes.

Figur A.6

Nedbrud af rådighedsbeløb

Illustrativt eksempel

Bilag B

KONSTRUKTION AF DATA

RÅDATA

Data for disponibel indkomst opgjort på individuelt niveau og fordelt på socioøkonomiske grupper stammer fra tabellen INDKP104 i statistikbanken. I data indgår personer over 14 år. I modsætning til Danmarks Statistik inkluderer vi ikke lejeværdi af egen bolig i indkomstbegrebet, disponibel indkomst, da det er en teoretisk beregnet værdi uden reel likviditetseffekt, som dermed ville trække den disponible indkomst kunstigt op.

Forbrugsdata stammer fra Danmarks statistiks forbrugsundersøgelse (tabel FU04 i statistikbanken), og er baseret på en stikprøve blandt repræsentative danske husstande. Husstandenes forbrug opgøres her på 46 overordnede kategorier, såsom "fødevarer", "faktisk husleje" mv. Forbrugsundersøgelsen er baseret på husstande. Med udgangspunkt i det gennemsnitlige antal voksne i husstanden i den pågældende socioøkonomiske gruppe, skalerer vi derfor forbruget ned til at være på individuelt niveau. Det antages dermed at faste udgifter er ligeligt fordelt mellem husstandens voksne medlemmer, uagtet eventuelle forskellige indkomst niveauer.

De to datasæt er begge opdelt på socioøkonomiske grupper, men grupperne indeholder ikke nødvendigvis det samme antal personer (og omfatter dermed sandsynligvis heller ikke præcist de samme personer baseret på karakteristika). Derudover er data for indkomst mere detaljeret opdelt på socioøkonomiske grupper, end data for forbrug. Vi vurderer dog dette til at være af mindre betydning for vores konklusioner; vi søger ikke at komme med eksakte tal for unikke individer, men at sandsynliggøre hvilke grupper der vil blive ramt.

KONSTRUKTION AF RÅDIGHEDSBELØB

I udkastet til vejledning om kreditværdighedsvurdering skriver finanstilsynet og forbrugerombudsmanden at "rådighedsbeløbet beregnes ved at trække de faktiske faste udgifter fra ansøgerens indtægter". Se definition af faste udgifter i Bilag A. Bemærk at denne definitionen af faste udgifter og rådighedsbeløb ikke er konsistent med gældssaneringsbekendtgørelsen.

På baggrund af ovenstående, har vi udvalgt en række kategorier fra Danmarks Statistiks forbrugsdata som værende faste udgifter. Der skal tages forbehold for at kategorierne ikke nødvendigvis stemmer fuldstændigt overens, men er et bedste bud, givet tilgængeligheden af data.

I analysen definerer vi følgende forbrugskategorier, som værende faste udgifter:

- Faktisk husleje og beregnet lejeværdi af bolig
- Vedligeholdelse og reparation af bolig, vandforsyning og andre tjenester i forbindelse med boligen, elektricitet, gas og andet brændsel
- Drift af personlige transportmidler og transporttjenester
- Teletjenester
- Førskoleundervisning og primær undervisning
- Daginstitutioner og social forsyning
- Forsikring

Forbrug der falder i ovenstående kategorier fratrækkes den disponible indkomst og dermed opnås rådighedsbeløbet per voksne individ. Tabel B.2 viser krav til månedligt rådighedsbeløb, *efter* et eventuelt lån er optaget. Her skal enlige, uden børn f.eks. have mindst 6.720 kr. til rådighed, hvor et par med 2 børn i alderen 2-6 år skal have 16.100 kr. til rådighed tilsammen, dvs. 8.050 kr. per voksne person.

Tabel B.1
Krav til rådighedsbeløb

FAMILIETYPE	KRAV TIL RÅDIGHEDSBELØB
Par	11.400
Enlige	6.720
Barn 0-1 år	+1.840
Barn 2-6 år	+2.350
Barn 7-18 år	+3.370

Kilde: Gældsråd.dk, Skat.dk

SPECIELLE TILFÆLDE

Det gælder at data for en række af de socioøkonomiske grupper er konstrueret anderledes end ovenstående:

- Data for pensionister er konstrueret som et vægtet gennemsnit mellem data for folkepensionister og efterlønsmodtagere.
- Data for lønmodtagere på højt niveau er konstrueret som et vægtet gennemsnit mellem lønmodtagere med ledelsesarbejde og lønmodtagere på højeste niveau.
- Indkomst data for studerende er ikke baseret på Danmarks statistik, men Finans Danmarks Familietyper. Her opgøres den disponible indkomst for udeboende, enlige studerende til at være 77.000 kr. i 2018. Det skyldes at gruppen "studerende" i indkomst data fra Danmarks statistik også indeholder studerende på ungdomsuddannelser, der i høj grad er hjemmeboende, hvorimod "studerende" i forbrugsdataet ikke gør.
- Data for dagpengemodtagere indeholder på indkomstsiden også jobparate kontanthjælpsmodtagere.

Bilag C

BEREGNING AF ANDELEN AF UDELUKKEDE FRA LÅNOPTAGELSE

BAGGRUND

Ud fra det offentligt tilgængeligt data kan vi udelukkende komme med gennemsnitsbetragtninger om de forskellige socioøkonomiske grupper. Det er dog især relevant at se på fordelingen af indkomst og forbrug på tværs af grupper, når det skal vurderes hvem og hvor mange der rammes af de nye krav til rådighedsbeløb. Det skyldes at gennemsnitsbetragtninger kan være misvisende; få personer med høje indkomster/et højt forbrug kan hive gennemsnittet op, hvormed gruppen vil fremstå mindre/mere udsat end den egentlig er. Vi estimerer dermed en fordeling for både indkomst og forbrug for socioøkonomiske grupper, for at kunne give et mere nuanceret billede af hvem der bliver ramt.

DATA OG METODE

Den gennemsnitlige ækvivalerede disponible indkomst er offentlig tilgængelig fordelt på deciler, samt gennemsnit (tabel IFOR31 i statistikbanken). En sådan fordeling findes ikke for den disponible indkomst eller forbrugsundersøgelsen. I det følgende tager vi derfor udgangspunkt i fordelingen for den ækvivalerede disponible indkomst og projekterer denne fordeling over på data for indkomst samt forbrug.

Vi følger denne fremgangsmåde:

- Forholdet for hver socioøkonomiske gruppe mellem gennemsnittet for den ækvivalerede disponible indkomst og gennemsnittet for hhv. den disponible indkomst og det faste forbrug udregnes.
- Vi antager at samme forhold gør sig gældende for hver decil gruppe – er forholdet mellem gennemsnittene eksempelvis 0,5, må forholdet mellem 1. decil for den ækvivalerede disponible indkomst (som vi har data på) og hhv. den disponible indkomst og forbrug (som vi udregner) også være 0,5.
- Ved at bruge dette forhold for fordelingen på deciler fra datasættet IFOR31 opnår vi en fordeling på deciler for alle datasæt.
- Dermed kan vi analysere hvor stor en andel af de forskellige socioøkonomiske grupper, der forventes at miste adgangen til lån.

Andel af en socioøkonomisk gruppe vi estimerer vil blive udelukket, findes ved at trække det estimerede forbrug for den enkelte decil-gruppe fra indkomsten for den samme decil-gruppe. Dermed antager vi at ens faste forbrugsudgifter korrelerer med ens disponible indkomst, dvs. at har man en lav indkomst forbruger man også mindre og omvendt. Det må dog antages at det faste forbrug udgør en større andel af ens indkomst, for folk med lavere indkomster, hvilket vores estimerer ikke afspejler for nuværende. På denne måde får vi et konservativt bud på hvor mange der vil rammes af de nye krav til rådighedsbeløb. Vores intervaller ligger omkring denne udregnede størrelse. En alternativ metode er anvendt til at estimere andelen af udelukkede for udeboende studerende grundet mangel på data. Øvre intervalgrænse er her baseret på regneeksempel for studerende sammenholdt med fordeling af arbejdsindkomst, se Studiestöd i Norden (2019). Nedre intervalgrænse er baseret på groft estimat fra IKANO bank baseret på ansøgninger om lån siden Juli 2019.

DEFINITION AF SOCIOØKONOMISKE GRUPPER

- Studerende: udeboende, enlig og uden børn
- Selvstændige: Alle slags selvstændige, dvs. enkeltmandsvirksomheder og større virksomheder
- Lønmodtagere, højt niveau: Lønmodtagere på højeste niveau er et vægtet gennemsnit mellem lønmodtagere med ledelsesniveau og lønmodtagere på højeste niveau der omfatter personer med arbejde, der kræver det højeste færdighedsniveau, eks. læger og advokater;
- Lønmodtagere, mellem niveau: Lønmodtagere på mellem niveau omfatter personer med arbejde, der forudsætter mellemste færdighedsniveau eks. laborant og sygeplejerske;
- Lønmodtagere, grund og ufaglærte: Omfatter personer med arbejde der forudsætter færdigheder på grundniveau eks. kontorarbejde, kundeservice, håndværk. Kategorien indeholder dermed også ufaglærte;
- Dagpengemodtagere: Gruppen består af personer, der har været arbejdsløse mindst halvdelen af året. Dagpengemodtagere er inkluderet i gruppen, foruden jobparate kontanthjælps modtagere i indkomst data
- Pensionister/efterlønsmodtagere: Gruppen er et vægtet gennemsnit af folkepensionister og efterlønsmodtagere.

Bilag D

CASES

PAR: SYGEPLEJERSKE OG POLIBETJENT MED 2 BØRN I ALDEREN 7-14 ÅR

Her tager vi udgangspunkt i et par der er i deres første år på arbejdsmarkedet og fortsat er ved at etablere sig. Vi tager samtidig udgangspunkt i 2 personer med mellemlange uddannelser, der begge befinder sig i den gruppe vi definerer som værende lønmodtagere på mellem niveau. Eksemplet viser, at en normal dansk familie, bestående af to voksne med gode uddannelser og blot to børn i alderen 7-14 år vil komme i klemme såfremt de nye krav til rådighedsbeløb implementeres.

Eksemplet er fremstillet som følgende:

- En sygeplejerske med 2 års anciennitet har en månedsløn på knap 27.000 kr.³⁰
- En politibetjent med fastansættelse efter 2 år og 4 måneder har ligeledes en månedsløn på omkring 27.000 kr.³¹
- Med AM-skat på 8%, A-skat på 38% og et fribeløb på 46.000 kr. per person, samt et beskæftigelsesfradrag på 10,5% af lønnen, betaler parret samlet lidt over 18.000 kr. i skat om måneden
- 2 børn i alderen 7-14 år giver parret en månedlig udbetaling i børnepenge på lidt over 1.400 kr. (skattefrit)
- Deres disponible indkomst bliver dermed lidt over 37.000 kr.
- Deres gennemsnitlige faste udgifter trækkes fra – dog hvor den enes persons faste transportudgifter er sat til 0 kr. Vi antager dermed at i hvert fald den ene voksne ikke har nogen bil/andet transportmiddel, og rådighedsbeløbet bliver altså større. De faste udgifter er dermed på godt 15.500 kr. per måned
- Det giver parret bestående af en sygeplejerske og politibetjent et rådighedsbeløb på omkring 21.800 kr.

Kravet til det månedlige rådighedsbeløb for et par med 2 børn i alderen 7-14 år er imidlertid på 18.140 kr. *efter* nye lån mv. er optaget. Personer i indkomstklassen, hvor en sygeplejerske/politibetjent ligger, køber i gennemsnit biler til 210.000 kr. Det kan eksempelvis være en ny Hyundai i30 5-dørs- eller stationcar bil. En sådan bil koster 4.000 kr. om måneden alt inklusiv (billån, forsikring, grøn afgift og benzin). Parret vil dermed have et finansieringsgap på omkring 300 kr., da det krævede rådighedsbeløb for at kunne finansiere en sådan bil vil være over 22.000 kr.

STUDERENDE: ENLIG, UDEBOENDE OG MED BOLIGSTØTTE

I eksemplet betragter vi en enlig, udeboende studerende, uden børn, som bor til leje og får boligstøtte. Først kigger vi på den studerendes indkomst uden studiejob:

- SU-satsen for udeboende på en videregående uddannelse er på 6.321 før skat. og udgør dermed den grundlæggende indkomst.
- Vi regner med et årligt fribeløb på 46.000 kr. og en skattesats på 38% på offentlige ydelser derudover. På lønindtægter tæller vi også AM-bidraget på 8% med.
- Det svarer til at der betales lige knap 1.000 kr. i skat af den studerendes SU

³⁰ Dansk sygeplejeråd (2021)

³¹ Politiforbundet (2021)

- Den studerende får (skattefri) boligstøtte på omkring 750 kr. per måned
- Før faste udgifter har den studerende dermed lidt over 6.000 kr. i disponibel indkomst
- De gennemsnitlige faste udgifter for en studerende på 5.400 kr. fratrækkes
- Den studerendes rådighedsbeløb bliver dermed omkring 700 kr. per måned

Det betyder at for at opnå et krav til rådighedsbeløb på 6.720 kr. for enlige, skal den studerende efter skat have udbetalt omkring 6.000 kr. som lønindkomst. Det svarer til at den studerende skal have en lønindkomst på omkring 10.500 kr. per måned før skat (AM-bidrag og A-skat), eftersom fribeløbet allerede er brugt på SU'en.

PENSIONIST: ENLIG

I dette eksempel tager vi udgangspunkt i en enlig pensionist, uden stor formue, erhvervsindkomst eller lignende. Vi antager at pensionist får udbetalt de maksimale offentlige ydelser – for at få disse, er der visse grænser til f.eks. formueindkomst og private pensionsudbetalinger man ikke må overstige, ellers vil man blive modregnet i ens ydelser. Pensionist casen er derfor mere kompleks, men nedenstående eksempel viser at en privat pensionsudbetaling på mere end 5.800 kr. er krævet.

Vi starter med at betragte en enlig pensionists offentlige ydelser

- Personen får det fulde grundbeløb i folkepension på 6.518 kr. per måned før skat
- Derudover antager vi personen er berettiget til det fulde pensionstillæg, der for enlige er på 7.335 kr. om måneden.
- Desuden får den enlige pensionist den fulde ældrecheck på 18.400 kr. årligt, svarende til lidt over 1.500 kr. månedligt før skat
- Igen regner vi med et fribeløb på 46.000 kr. og en skattesats på indkomst derudover på 38%
- Det betyder at pensionisten vil betale omkring 4.400 kr. i skat og dermed have cirka 11.000 kr. efter skat per måned i disponibel indkomst
- De gennemsnitlige faste udgifter for en pensionist på lige knap 8.000 kr. trækkes fra og et månedligt rådighedsbeløb på omkring 3.000 kr. fås

Det betyder at for at opnå et krav til rådighedsbeløb for enlige på 6.720 kr. for enlige, skal den private pensionsudbetaling være på omkring 3.700 kr. efter skat. Det svarer til at pensionisten skal have en privat pensionsudbetaling på over 5.800 kr. per måned før skat. Under 40% af de pensionister der *har* en privat pensionsopsparing får udbetalt dette.

Bemærk at reglerne omkring satser for folkepension/pensionstillæg/ældrecheck også afhænger af den private pensionsudbetaling. Fradraget for pensionstillæg for enlige er således godt 90.000 kr. årligt, hvilket betyder en privat pensionsudbetaling på 5.800 kr. månedligt ikke vil betyde modregning i de offentlige ydelser.